

УДК 005.52:657.37

**АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ**

***І. Пигичко**, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
Ю. Коробко, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет*

Досліджено сутність поняття фінансової безпеки суб'єктів агропромислового комплексу як економічної категорії. Проаналізовано системи оцінки фінансової стабільності розвинених країн. Здійснено оцінку рівня фінансової безпеки України та досліджено основні тенденції її зміни. Виокремлено комплекс індикаторів, що використовують для оцінки фінансової безпеки в Україні. Визначено основні фінансові інтереси суб'єкта підприємництва та фінансові завдання для їх досягнення. Розглянуто організацію формування фінансової безпеки та запропоновано заходи реалізації дієвої системи захисту суб'єктів господарювання агропромислового комплексу.

Ключові слова: фінансова безпека, індикатори фінансової безпеки, державний борг, інфляція, дефіцит державного бюджету, бюджетна безпека, бюджетний дефіцит, боргова безпека, безпека страхового ринку, безпека фондового сектору.

Постановка проблеми. Ефективність використання фінансових ресурсів й пошук можливостей щодо їх нарощування представляє фінансовий потенціал сільськогосподарських підприємств, який є базисом і повинен бути зорієнтований на динамічний розвиток.

Фінансовий потенціал аграрних підприємств є забезпеченням очікуваних економічних інтересів підприємцями, а гармонізація фінансової безпеки має прямий зв'язок із розвитком підприємства у довгостроковій перспективі .

Отже, фінансову безпеку сільськогосподарського підприємства забезпечує безпека економічних взаємовідносин, що характеризується результативністю й спроможністю підприємств нарощувати фінансові ресурси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним і практичним аспектам щодо оцінки фінансової безпеки підприємства присвячено наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, з-поміж них: О. Барановського, І. Бінька, О. Василика, Т. Варналія, Т. Вахненко, А. Гальчинського, В. Гейця, М. Єрмошенка, В. Кравченка, Г. Логвиної, І. Лукінова, Ю. Любимцева, В. Мунтіяна, А. Наговіцина, Г. Пастернака-Таранушенка, І. Радіонової, М. Савлука, І. Сухорукова, А. Чухна, В. Шлемка, М. Карлберга, Р. Масгрейва, М. Мілера та ін.

Значний внесок у методологію фінансової безпеки було досліджено у наукових працях С.І. Абрамова, І.А. Бланка, В.А. Борисової, А.Ф. Гойко, О.Є. Гудзь, В.Н. Даниліна, М.Я. Дем'яненко, О.І. Дація, А. Зелль, П.А. Лайки, Н.А. Лісової, І.П. Мойсеєнка, В.М. Павлюченка, П.Т. Саблука, Р.П. Саблука, В.М. Серової, П.А. Стецюка, Н.М. Ушакової, В. Фльорко, В.Г. Федоренко, Н.М. Худолій, А.В. Чупіса, В.Д. Шапіро, В.В. Шеремета.

Метою статті є теоретичне обґрунтування оцінки фінансової безпеки підприємств, обґрунтування системи показників та дослідження основних тенденцій її зміни. Досліджено можливі рекомендації щодо удосконалення системи індикаторів та їх критичних значень відповідно до зовнішніх змін і тенденцій.

Результати дослідження. Нестійкий фінансовий стан сільськогосподарських підприємств є передумовою погіршення фінансових показників. А фінансове наповнення, як правило, здійснюють фінансові ресурси, потенціал яких забезпечує функціонування підприємств аграрного сектора. Процеси формування і використання фінансового потенціалу знаходяться у взаємозв'язку, тому своєчасна оцінка фінансової безпеки аграрних підприємств є передумовою запобігання фінансових загроз і негативних фінансових явищ у виробничій діяльності, а також захисту фінансових втрат, а у подальшому й стабілізації діяльності і розвитку підприємств в умовах конкурентного середовища з урахуванням впливу глобалізаційних процесів, їх змін та тенденцій.

Досліджуючи саме поняття фінансової безпеки виявлено, що вона є однією з найважливіших складових економічної безпеки. Це своєрідний

індикатор і критерій ефективної діяльності фінансової системи держави. Без забезпечення фінансової безпеки практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед державою, але на сьогодні в країні не створено сприятливих умов з метою нормального функціонування системи фінансової безпеки [4].

Забезпечення фінансової безпеки повинно базуватися на виявленні можливостей загроз і шляхів їх запобігання. Загрози фінансової безпеки підприємства можна умовно розділити на зовнішні і внутрішні загрози. До зовнішніх загроз відносять: спекулятивні операції на ринку цінних паперів; недобросовісна конкуренція; недостатній контроль бізнесу з боку держави; лобіювання конкурентами недостатньо виважених рішень органів влади; незаконне заволодіння майном окремими особами. До внутрішніх загроз належать: неефективне фінансове планування та управління активами; малоефективна ринкова стратегія; помилкова цінова і кадрова політика; прорахунки менеджерів.

Для оцінки рівня фінансової безпеки підприємств використовують різні фінансові індикатори-показники. Індикатори фінансової безпеки представляють реальні статистичні показники розвитку економіки підприємств країни, у цілому які найбільш повно характеризують явища і тенденції у фінансовій сфері. О.І. Барановський зазначає, що «фінансові індикатори» характеризують тенденції розвитку фінансової та грошово-кредитної системи підприємств й держави, що склалася у відповідності вимогам економічної безпеки[1].

Кожен з індикаторів має своє найменше чи найбільше значення, а граничні значення індикаторів як зазначав А. Сухоруков є «пороговими» і вважається, що відхилення фактичного значення індикатора від порогового свідчить про необхідність профілактики або усунення причин, що зумовлюють ці відхилення [6, с. 73].

Великий масив індикаторів фінансової безпеки, що дає змогу характеризувати її стан у статистиці та динаміці, запропоновано М.М. Єрмошенком. Він вважає, що сукупність індикаторів є найважливішою вхідною інформацією, на якій має базуватися весь процес стратегічного планування фінансової безпеки підприємств. Таким чином вибору індикаторів повинна бути приділена значна увага [3, с. 56].

Основні індикатори фінансової безпеки країни за складовими представлено на рисунку 1.

О.І. Барановський у своєму дослідженні справедливо зазначає, що «відмінною особливістю індикаторів економічної й фінансової безпеки є їх порогове значення», а саме мінімальне, максимальне й гранично допустиме [1, с.90].

Порогові значення індикаторів визначають індивідуально для кожної країни й підприємства. Можна визначати кілька порогових значень, а саме оптимістичним, нейтральним і песимістичним сценарієм. Для оцінки фінансової безпеки використовують порогові значення індикаторів, що наведено у Методичних рекомендаціях щодо оцінки рівня фінансової безпеки, які затверджено Наказом Міністерства економіки України (рис. 2).

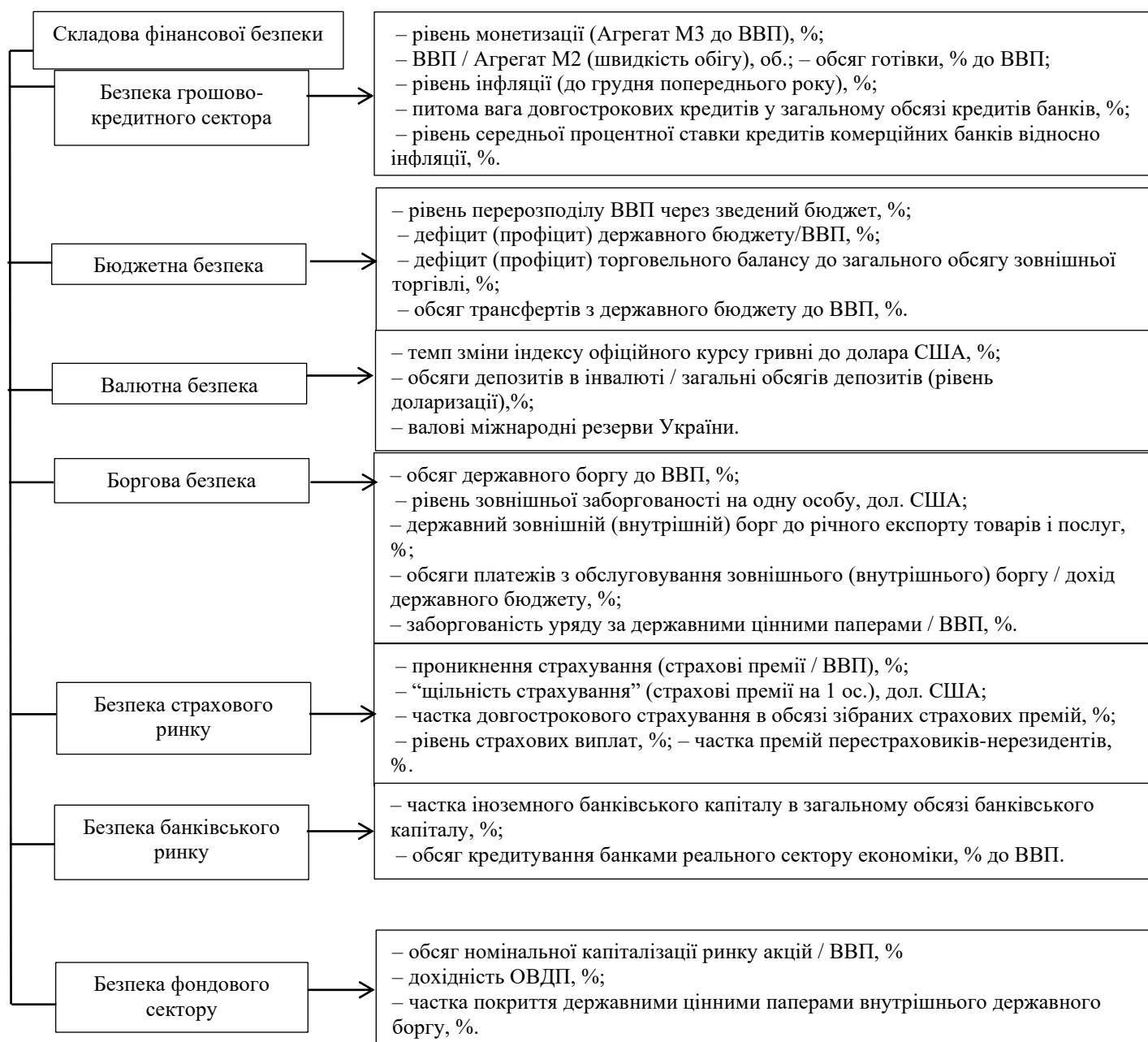

Рисунок 1 - Основні індикатори фінансової безпеки країни за складовими
Джерело: представлено з використанням [5]

Нестабільний економічний розвиток країни й рівень інфляційних процесів впливає на фінансову безпеку аграрних підприємств. Інфляційні процеси представляють собою не тільки економічне явище, а і соціально-політичне. Під інфляцією розуміють і відчутне зростання цін, що виникло внаслідок значної частини грошової маси, яка виявилася не забезпеченою економічними благами.

При зменшенні споживчого попиту на товари інфляція у розмірі до 4% може сприяти зростанню виробництва і стати стимулом до економічного зростання. Коли темпи інфляції переходять межу 5%, темпи економічного зростання починають зменшуватися, а коли інфляція сягає 25-45%, то економічне зростання припиняється і на зміну йому приходить стагнація і спад

виробництва, який поступово поглиблюється. При стагнації понад 5 років держава втрачає фінансову незалежність [7].

Показники			
Дефіцит державного бюджету, % до ВВП	→	0% — 5%	не більше 3%
Рівень перерозподілу ВВП через бюджет, %	→	5% — 35%	не більше 20%
Державний борг (внутрішній і зовнішній), % до ВВП	→	5% — 70%	не більше 55%
Внутрішній державний борг, % до ВВП	→	5% — 40%	не більше 20%
Зовнішній державний борг, % до обсягу експорту	→	10% — 90%	не більше 70%
Рівень монетизації економіки, %	→	10% — 100%	не більше 50%
Інфляція в цілому, %	→	-5% — 20%	не більше 7%
Темпи зміни індексу офіційного курсу національної валюти, %	→	-10% — 15%	не більше 6%
Обсяг золотовалютних запасів, місяці імпорту	→	0,5 — 15	не менше 3
Доходність державних цінних паперів, %	→	1% — 15%	3–4%
Відношення обсягу капіталізації ринку акцій до ВВП, %	→	30% — 95%	60–90%

Рисунок 2 - Порогові значення основних індикаторів безпеки фінансової сфери

*За умовами, що діють у період із 2010 р., значення тимчасово змінені
Джерело: представлено з використанням [5]

На рисунку 3 представлено темпи інфляції в Україні у динаміці за період з 2008 по 2017 роки.

Рівень боргової безпеки України визначається зіставленням, відповідно, внутрішнього або зовнішнього боргу з обсягами річного ВВП. Інформацію про обсяг боргів і витрат державного бюджету на їх погашення та обслуговування надає Міністерство фінансів України. Збільшення обсягів боргу спричинено переважно необхідністю покриття дефіциту державного бюджету, проте запозичені кошти часто використовували не за цільовим призначенням. В

Україні також не існує чіткої державної стратегії управління державним боргом, що теж значно погіршує стан боргової безпеки держави [4].

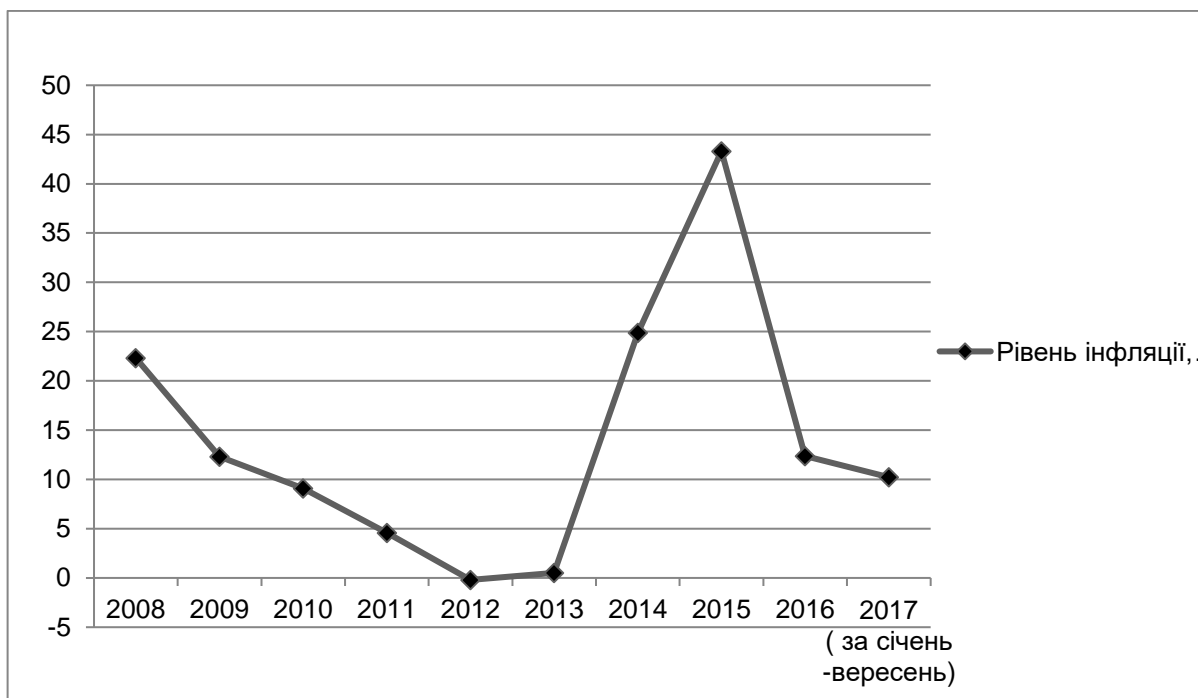

Рисунок 3 - Темпи інфляції в Україні у 2008–2017 рр.

Джерело: побудовано і представлено з використанням [8]

Внутрішні й зовнішні борги стали невід’ємною складовою фінансової системи більшості країн світу. Вони зумовлені наявністю дефіциту бюджету, тобто держава не завжди має змогу провести скорочення витрат відповідно до наявних доходів. Тоді виникає потреба у додаткових фінансових ресурсах, які можна одержати або завдяки емісії грошей, або запозиченням як всередині держави, так і ззовні [4].

Фінансова безпека фондового ринку – це оптимальний обсяг його капіталізації (з огляду на представлені на ньому цінні папери, їх структуру та рівень ліквідності), здатний забезпечити стійкий фінансовий стан емітентів, власників, покупців, організаторів торгівлі, торговців, інститутів спільного інвестування, посередників (брокерів), консультантів, реєстраторів, депозитаріїв, зберігачів і держави загалом. Оцінюючи безпеку фондового ринку у цілому, треба вести мову про безпеку ринку державних цінних паперів і ринку корпоративних цінних паперів, а також решти його сегментів: ринків акцій, облігацій, векселів, казначейських зобов’язань, ощадних сертифікатів, біржового та позабіржового ринків [5].

Головне завдання функціонування системи фінансової безпеки підприємства полягає у гарантуванні стійкого фінансового стану підприємства як запоруки його стабільного розвитку, що пов’язано із науково-організованою взаємодією усіх елементів системи і є неможливим без організаційного забезпечення.

Висновок. Отже, необхідність удосконалення науково-методичних засад оцінки економічної й фінансової безпеки підприємств повинні базуватися на

фінансовому наповненні, що здійснюється через використання фінансових ресурсів, потенціал яких забезпечує функціонування підприємств аграрного сектора. Взаємозв'язок і системність фінансового потенціалу є своєчасною оцінкою фінансової безпеки, що є передумовою запобігання фінансових загроз і негативних фінансових явищ у виробничій діяльності підприємств аграрного сектора. Отже, зазначимо, що такий захист фінансових втрат забезпечить у подальшому стабільність виробничо-господарської діяльності і можливий розвиток підприємств в умовах конкурентного середовища, враховуючи вплив глобалізаційних процесів.

Список літературних джерел:

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): Монографія. – К.: КНТЕУ, 2004. – 759 с.
2. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К. : Ника-центр, Эльга, 2004. – 784 с.
3. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. – К.: Изд-во КНТЕУ, 2001. – 309 с.
4. Калантай А. М. Роль і місце фінансової безпеки в контексті національних інтересів / А. М. Калантай // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – No1. – С. 143 – 153.
5. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України // Офіційний сайт Міністерства економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat.
6. Сухоруков А. І. Проблеми фінансової безпеки України: Монографія / Передмова акад. НАН С. І. Пирожкова. – К.: НІПНБ, 2005. – 140 с.
7. Україна в цифрах 2007–2011 – статистично-аналітичний випуск – www.minfin.gov.ua – Офіційний сайт Міністерства економіки України.
8. «Ліга:Закон» - <http://www.ligazakon.ua/ua/>.

I. Pigychko, Y. Korobko. ASSESSMENT OF FINANCIAL SECURITY IN UKRAINE.

In the article the essence of the concept of financial security of subjects of the agro-industrial complex as an economic category is investigated. Systems of estimation of financial stability of the developed countries are analyzed. The level of financial security of Ukraine is assessed and the main tendencies of its change are researched. A set of indicators is used to assess financial security in Ukraine. The basic financial interests of the subject of entrepreneurship and financial tasks for their achievement are determined. The organization of formation of financial security is considered and measures of realization of effective system of protection of subjects of management of agro-industrial complex are offered.

Key words: *financial security, financial security indicators, state debt, inflation, state budget deficit, budget security, budget deficit, debt security, insurance market safety, security of the stock sector*

Науковий керівник – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри обліку і оподаткування **Бобровська Н.В.**
Миколаївський національний аграрний університет